

Oponentský posudek

dizertační práce

PhDr. Richarda Vaculy

Oživení regionálního jazyka v Provenca prostřednictvím škol Calandreta

FF UK v Praze

2011

Předložená práce je svým zaměřením na okcitánský jazykový region v českém badatelském prostředí ojedinělá. O to více je třeba ocenit odvalu, s níž její autor k tomuto tématu přistupoval. Práce je svou perspektivou sociolingvistická a postupem založená na terénním sběru informací formou dotazníků a na jejich následném vyhodnocení.

Rozvržení práce, úvahy nad realizací metody bádání, její pevná opora v odborné literatuře a autoritativních pramenech i její argumentační konzistence usnadňují oponentovi jeho úkol, neboť jim, podle mého názoru, nelze nic zásadního vytknout. Autor s přehledem nastiňuje obraz společenského uplatnění okcitánštiny (obecně a jejích provensálských variet konkrétně) v diachronním i synchronním pohledu, detailně rozebírá pozadí vzniku okcitánských škol Calandretas i realitu jejich fungování v Provenca a to vše zohledňuje při aplikaci své badatelské metody, již bezesbýtku uplatňuje v druhé části své práce a získané údaje poučeně interpretuje. V tomto smyslu je tedy možné již na tomto místě ohodnotit badatelský přínos práce, který je, i v jejím velmi detailním zaměření, nesporný.

Následující řádky tedy autorovi práce předkládám spíše jako své úvahy nad některými pasážemi jeho textu a jako návrhy k zamyšlení a popřípadě k diskuzi v rámci vlastní obhajoby.

Jsem si samozřejmě vědom toho, že při podobně koncipované metodě bádání (tj. vycházející z terénního výzkumu) nelze badatelský postup poměřovat ideální představou o realizování této metody, tedy s tím, „jak by to mělo být“, nýbrž s tím, co je prakticky za daných okolností proveditelné. Tímto tedy posouvám následující poznámky do roviny všeobecných úvah nad realizovatelností sociolingvistického terénního výzkumu na území Okcitanie.

Chtěl bych se zastavit u dvou skutečností, které jsou podle mého názoru zcela zásadní při provádění jakéhokoli bádání podobného typu. První z nich je otázka zacílení anketních sond a vůbec výběru zkoumané oblasti. Autor práce sám v jejím úvodu a poté např. na s. 87 a 96-97 podrobně rozebírá a vysvětluje zacílení svého výzkumu na oblast Provenca. Zmiňuje nevraživost dvou „obrozeneckých“ koncepcí, tedy provesalistické (především tradice Felibrige) a okcitanistické (Calandretas), a z nich vyplývající velmi specifické postavení škol Calandretas v Provenca, na rozdíl např. od Lengadoku či jiných okcitánských oblastí. Toto v podstatě „cizinecké“ postavení okcitanistické koncepce se zároveň nepochybně odráží ve skutečně mizivém počtu Calandretas v Provenca a také na jejich rozmístění mimo hlavní centra tohoto regionu, v zásadě na jeho vnějších hranicích (na což autor upozorňuje na s. 87). Je tedy otázkou k diskuzi, zda je vůbec smysluplné analyzovat jazykové působení Calandretas v Provenca, aniž bychom tuto analýzu již a priori definovali především jako otázku

konkurence a soupeření panokcitéanského konceptu Calandretas a lokálního konceptu „provensalismu“?

Druhou skutečností, na niž bych chtěl upozornit, je problematika nalezení vhodného způsobu získávání potřebných údajů pro sociolingvistický výzkum. Jak autor podrobně vysvětluje, zvolil pro sběr dat metodu dotazníku, a to především z důvodů ekonomických, časových, souhrnně řečeno z důvodů praktických. Opírá se o vzory stejným způsobem provedených výzkumů v jiných oblastech Okcitanie a přitom si dobře uvědomuje omezení dotazníkové metody jak v otázce dostatečného zásahu, tak poměru kvantitativní a kvalitativní analýzy, problému označení zkoumaného jazyka atd. (s. 102-105). Osobně bych ale za největší problém považoval rozpor a obtížnou interpretaci v dotazníku deklarovaných postojů s jejich skutečným stavem. Dotazování soustředující se na užití jazyka je vždy problematické, neboť jazyk je zde tématem ale i médiem. Otázka osobního užívání jazyka je naprosto intimní záležitost a respondent stojí psychologicky a společensky před různorodými tlaky, které deformují jeho odpověď. Například již sama volba jazyka dotazníku musí jistým způsobem ovlivnit proces a výsledky dotazování. A to, že se mnozí respondenti písemně vyjadřují o tom, jak mluví, ukazuje, že metoda dotazníku (ať už jej vyplňuje badatel při rozhovoru nebo respondent písemně) si již sama v sobě nese nevyřešitelné rozpory. Nebylo by tedy efektivnější metodu dotazníku pro sociolingvistické výzkumy vůbec nepoužívat a pokusit se o analýzu situace pomocí jiných postupů? Například metodou pozorování, včetně použití video a audio záznamů (veřejných i skrytých)?

Bez ohledu na výše zmíněné je však nepochybné, že předložená práce je pečlivým, podloženým a konzistentním rozbořem dané otázky, a proto ji vřele doporučuji k obhajobě.

V Českých Budějovicích 3. 2. 2012

Josef Prokop
Ústav romanistiky
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích